శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండః ప్రారంభః

ఆపదా మపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదామ్ ।
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమా మ్యహమ్ ॥

ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ రామో దాశరథి ర్యది ।
పౌరుషే చాప్రతిద్వంద్వ శ్శరైనం జహి రావణిమ్ ॥

అథ ప్రథమ స్సర్గః

తతో రావణ నీతాయా స్సీతాయా శ్శత్రుకర్శనః ।
ఇయేష పద మన్వేష్టుం చారణాచరితే పథి ॥ **1**

దుష్కరం నిష్ప్రతిద్వంద్వం చికీర్షన్ కర్మ వానరః ।
సముదగ్రశిరో గ్రీవో గవాం పతి రివాబభౌ ॥ **2**

మహేంద్రపర్వతాత్ హనుమతః ఉత్పతనమ్

అథ వైడూర్య వర్ణేషు శాద్వలేషు మహాబలః ।
ధీర స్సలిల కల్పేషు విచచార యథాసుఖమ్ ॥ **3**

ద్విజాన్ విత్రాసయన్ ధీమా నురసా పాదపాన్ హరన్ ।
మృగాంశ్చ సుబహూన్ నిఘ్నన్ ప్రవృద్ధ ఇవ కేసరీ ॥ **4**

నీలలోహిత మాంజిష్ఠ పత్రవర్ణై స్సితాసితైః ।
స్వభావ విహితై శ్చిత్రై ర్ధాతుభి స్సమలంకృతమ్ ॥ **5**

కామరూపిభి రావిష్ట మభీక్ష్ణం సపరిచ్ఛదైః ।
యక్షకిన్నర గంధర్వై ర్దేవకల్పైశ్చ పన్నగైః ॥ **6**

స తస్య గిరివర్యస్య తలే నాగవరాయుతే ।
తిష్ఠన్ కపివర స్తత్ర హ్రదే నాగ ఇవాబభౌ ॥ **7**

స సూర్యాయ మహేంద్రాయ పవనాయ స్వయంభువే ।
భూతేభ్య శ్చాంజలిం కృత్వా చకార గమనే మతిమ్ ॥ 8

అంజలిం ప్రాఙ్ముఖః కృత్వా పవనా యాత్మయోనయే ।
తతోఽభివవృధే గంతుం దక్షిణో దక్షిణాం దిశమ్ ॥ 9

ప్లవంగ ప్రవరై ర్దృష్టః ప్లవనే కృతనిశ్చయః ।
వవృధే రామవృద్ధ్యర్థం సముద్ర ఇవ పర్వసు ॥ 10

నిష్ప్రమాణ శరీరస్సన్ లిలంఘయిషు రర్ణవమ్ ।
బాహుభ్యాం పీడయామాస చరణాభ్యాం చ పర్వతమ్ ॥ 11

స చచా లాచల శ్చాపి ముహూర్తం కపిపీడితః ।
తరూణాం పుష్పితాగ్రాణాం సర్వం పుష్ప మశాతయత్ ॥ 12

హనుమతః పాదపీడనేన మహేంద్రాద్రేః సంక్షోభః

తేన పాదపముక్తేన పుష్పౌఘేణ సుగంధినా ।
సర్వత స్సంవృత శ్శైలో బభౌ పుష్పమయో యథా ॥ 13

తేన చోత్తమవీర్యేణ పీడ్యమాన స్స పర్వతః ।
సలిలం సంప్రసుస్రావ మదం మత్త ఇవ ద్విపః ॥ 14

పీడ్యమానస్తు బలినా మహేంద్ర స్తేన పర్వతః ।
రీతీ ర్నిర్వ ర్తయామాస కాంచనాంజన రాజతీః ॥ 15

ముమోచ చ శిలా శ్శైలో విశాలా స్సమనశ్శిలాః ।
మధ్యమే నార్చిషా జుష్టో ధూమరాజీ రివానలః ॥ 16

గిరిణా పీడ్యమానేన పీడ్యమానాని సర్వతః ।
గుహావిష్టాని భూతాని వినేదు ర్వికృతై స్స్వరైః ॥ 17

స మహాసత్త్వ సన్నాద శ్శైశ్శైలపీడా నిమిత్తజః ।
పృథివీం పూరయామాస దిశ శ్చోపవనాని చ ॥ 18

శిరోభిః పృథుభి స్సర్పాః వ్యక్త స్వస్తిక లక్షణైః ।
వమంతః పావకం ఘోరం దదంశు ర్దశనై శ్శిలాః ॥ 19

తా స్తదా సవిషై ర్దష్టాః కుపితై స్తై ర్మహాశిలాః ।
జజ్వలుః పావకోద్దీప్తాః బిభిదుశ్చ సహస్రథా ॥ 20

యాని చౌషధజాలాని తస్మిన్ జాతాని పర్వతే ।
విషఘ్నాన్యపి నాగానాం న శేకు శ్శమితుం విషమ్ ॥ 21

భిద్యతేఽయం గిరి ర్భూతై రితి మత్వా తపస్వినః ।
త్రస్తా విద్యాధరా స్తస్మా దుత్పేతు స్త్రీగణై స్సహ ॥ 22

పానభూమిగతం హిత్వా హైమ మాసవభాజనమ్ ।
పాత్రాణి చ మహార్హాణి కరకాంశ్చ హిరణ్మయాన్ ॥ 23

లేహ్యా నుచ్చావచాన్ భక్ష్యాన్ మాంసాని వివిధాని చ ।
ఆర్షభాణి చ చర్మాణి ఖడ్గాంశ్చ కనకత్సరూన్ ॥ 24

కృత కంఠ గుణాః క్షీబా రక్తమాల్యానులేపనాః ।
రక్తాక్షాః పుష్కరాక్షాశ్చ గగనం ప్రతిపేదిరే ॥ 25

హారనూపుర కేయూర పారిహార్యధరాః స్త్రియః ।
విస్మితా స్సస్మితా స్తస్థు రాకాశే రమణై స్సహ ॥ 26

దర్శయంతో మహావిద్యాం విద్యాధరమహర్షయః ।
సహితా స్తస్థు రాకాశే వీక్షాంచక్రుశ్చ పర్వతమ్ ॥ 27

శుశ్రువుశ్చ తదా శబ్ద మృషీణాం భావితాత్మనామ్ ।
చారణానాం చ సిద్ధానాం స్థితానాం విమలేఽంబరే ॥ 28

ఏష పర్వతసంకాశో హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।
తితీర్షతి మహావేగం సముద్రం మకరాలయమ్ ॥ 29

రామార్థం వానరార్థం చ చికీర్షన్ కర్మ దుష్కరమ్ ।
సముద్రస్య పరం పారం దుష్ప్రాపం ప్రాప్తు మిచ్ఛతి ॥ 30

ఇతి విద్యాధరా శ్శ్రుత్వా వచ స్తేషాం మహాత్మనామ్ ।
త మప్రమేయం దదృశుః పర్వతే వానరర్షభమ్ ॥ 31

దుధువే చ స రోమాణి చకంపే చాచలోపమః ।
ననాద సుమహానాదం సుమహానివ తోయదః ॥ 32

ఆనుపూర్వ్యేణ వృత్తం చ లాంగూలం రోమభి శ్చితమ్ ।
ఉత్పతిష్యన్ విచిక్షేప పక్షిరాజ ఇవోరగమ్ ॥ 33

తస్య లాంగూల మావిద్ధ మాత్తవేగస్య పృష్ఠతః ।
దదృశే గరుడేనేవ హ్రియమాణో మహోరగః ॥ 34

బాహూ సంస్తంభయామాస మహాపరిఘసన్నిభౌ ।
ససాద చ కపిః కట్యాం చరణౌ సంచుకోచ చ ॥ 35

సంహృత్య చ భుజౌ శ్రీమాన్ తథైవ చ శిరోధరామ్ ।
తేజ స్సత్త్వం తథా వీర్య మావివేశ స వీర్యవాన్ ॥ 36

మార్గ మాలోకయన్ దూరా దూర్ధ్వం ప్రణిహితేక్షణః ।
రురోధ హృదయే ప్రాణా నాకాశ మవలోకయన్ ॥ 37

పద్భ్యాం దృఢ మవస్థానం కృత్వా స కపికుంజరః ।
నికుంచ్య కర్ణౌ హనుమా నుత్పతిష్యన్ మహాబలః ॥ 38

వానరాన్ వానరశ్రేష్ఠ ఇదం వచన మబ్రవీత్ ।
'యథా రాఘవ నిర్ముక్త శ్శర శ్శ్వసనవిక్రమః ॥ 39

గచ్ఛేత్ తద్వద్గమిష్యామి లంకాం రావణపాలితామ్ ।
న హి ద్రక్ష్యామి యది తాం లంకాయాం జనకాత్మజామ్ ॥ 40

అనేనైవ హి వేగేన గమిష్యామి సురాలయమ్ ।
యది వా త్రిదివే సీతాం న ద్రక్ష్యా మ్యకృతశ్రమః ॥ 41

బద్ధ్వా రాక్షసరాజాన మానయిష్యామి రావణమ్ ।
సర్వథా కృతకార్యోఽహ మేష్యామి సహసీతయా ॥ 42

ఆనయిష్యామి వా లంకాం సముత్పాట్య సరావణామ్ ।
ఏవ ముక్త్వా తు హనుమాన్ వానరాన్ వానరోత్తమః ॥ 43

ఉత్పపా తాథ వేగేన వేగవా నవిచారయన్ ।
సుపర్ణ మివ చాత్మానం మేనే స కపికుంజరః ॥ 44

సముత్పతతి తస్మింస్తు వేగా త్తే నగరోహిణః ।
సంహృత్య విటపాన్ సర్వాన్ సముత్పేతు స్సమంతతః ॥ 45

సమత్త కోయష్టిమకాన్ పాదపాన్ పుష్పశాలినః ।
ఉద్వహ న్నూరువేగేన జగామ విమలేఽంబరే ॥ 46

ఊరు వేగోద్ధతా వృక్షా ముహూర్తం కపి మన్వయుః ।
ప్రస్థితం దీర్ఘ మధ్వానం స్వబంధు మివ బాంధవాః ॥ 47

త మూరు వేగోన్మథితా స్సాలా శ్చాన్యే నగోత్తమాః।
అనుజగ్ము ర్హనూమంతం సైన్యా ఇవ మహీపతిమ్ ॥ 48

సుపుష్పితాగ్రై ర్బహుభిః పాదపై రన్వితః కపిః ।
హనుమాన్ పర్వతాకారో బభూ వాద్భుతదర్శనమ్ ॥ 49

సారవంతోఽథ యే వృక్షా న్యమజ్జన్ లవణాంభసి ।
భయా దివ మహేంద్రస్య పర్వతా వరుణాలయే ॥ 50

స నానాకుసుమైః కీర్ణః కపి స్సాంకుర కోరకైః ।
శుశుభే మేఘ సంకాశః ఖద్యోతై రివ పర్వతః ॥ 51

విముక్తా స్తస్య వేగేన ముక్త్వా పుష్పాణి తే ద్రుమాః ।
అవశీర్యంత సలిలే నివృత్తా స్సుహృదో యథా ॥ 52

లఘుత్వే నోపపన్నం త ద్విచిత్రం సాగరేఽపతత్ ।
ద్రుమాణాం వివిధం పుష్పం కపివాయు సమీరితమ్ ॥ 53

తారాశత మివాకాశం ప్రబభౌ చ మహార్ణవః ।
పుష్పౌఘే ణానుబద్ధేన నానావర్ణేన వానరః ॥ 54

బభౌ మేఘ ఇవాకాశే విద్యుద్గణ విభూషితః ।
తస్య వేగసమాధూతైః పుష్పై స్తోయ మదృశ్యత ॥ 55

తారాభి రభిరామాభి రుదితాభి రివాంబరమ్ ।
తస్యాంబరగతౌ బాహూ దదృశాతే ప్రసారితౌ ॥ 56

పర్వతాగ్రా ద్వినిష్క్రాంతౌ పంచాస్యావివ పన్నగౌ ।
పిబన్నివ బభౌ చాపి సోర్మిజాలం మహార్ణవమ్ ॥ 57

పిపాసురివ చాకాశం దదృశే స మహాకపిః ।
తస్య విద్యుత్ప్రభాకారే వాయు మార్గానుసారిణః ॥ 58

నయనే విప్రకాశేతే పర్వతస్థా వివానలౌ ।
పింగే పింగాక్షముఖ్యస్య బృహతీ పరిమండలే ॥ 59

చక్షుషీ సంప్రకాశేతే చంద్ర సూర్యా వివోదితౌ ।
ముఖం నాసికయా తస్య తామ్రయా తామ్ర మాబభౌ ॥ 60

సంధ్యయా సమభిస్పృష్టం యథా తత్ సూర్యమండలమ్ ।
లాంగూలం చ సమావిద్ధం ప్లవమానస్య శోభతే ॥ 61

అంబరే వాయుపుత్రస్య శక్రధ్వజ ఇవోచ్ఛ్రితః ।
లాంగూల చక్రేణ మహాన్ శుక్లదంష్ట్రోఽనిలాత్మజః ॥ 62

వ్యరోచత మహాప్రాజ్ఞః పరివేషీవ భాస్కరః ।
స్ఫిగ్దేశే నాతితామ్రేణ రరాజ స మహాకపిః ॥ 63

మహతా దారితేనేవ గిరి ర్గైరిక ధాతునా ।
తస్య వానరసింహస్య ప్లవమానస్య సాగరమ్ ॥ 64

కక్షాంతరగతో వాయు ర్జీమూత ఇవ గర్జతి ।
ఖే యథా నిపతం త్యుల్కా హ్యుత్తరాంతా ద్వినిస్సృతా ॥ 65

దృశ్యతే సానుబంధా చ తథా స కపికుంజరః ।
పతత్ పతంగసంకాశో వ్యాయత శ్శుశుభే కపిః ॥ 66

ప్రవృద్ధ ఇవ మాతంగః కక్ష్యయా బధ్యమానయా ।
ఉపరిష్టా చ్ఛరీరేణ ఛాయయా చావగాఢయా ॥ 67

హనూమతః సముద్రలంఘనమ్

సాగరే మారుతా విష్టా నౌ రివాసీ త్తదా కపిః ।
యం యం దేశం సముద్రస్య జగామ స మహాకపిః ॥ 68

స స తస్యోరు వేగేన సోన్మాద ఇవ లక్ష్యతే ।
సాగర స్యోర్మిజాలానా మురసా శైలవర్ష్మణామ్ ॥ 69

అభిఘ్నంస్తు మహావేగః పుప్లువే స మహాకపిః ।
కపివాతశ్చ బలవాన్ మేఘవాతశ్చ నిస్సృతః ॥ 70

సాగరం భీమ నిర్ఘోషం కంపయామాసతు ర్భృశమ్ ।
వికర్ష న్నూర్మిజాలాని బృహంతి లవణాంభసి ॥ 71

పుప్లువే కపిశార్దూలో వికిర న్నివ రోదసీ ।
మేరు మందరసంకాశా నుద్ధతాన్ స మహార్ణవే ॥ 72

అతిక్రామన్ మహావేగ స్తరంగాన్ గణయన్నివ ।
తస్య వేగసముద్ధూతం జలం సజలదం తదా ॥ 73

అంబరస్థం విబభ్రాజ శారదాభ్ర మివాతతమ్ ।
తిమి నక్రఝషాః కూర్మా దృశ్యంతే వివృతా స్తదా ॥ 74

వస్త్రాపకర్షణేనేవ శరీరాణి శరీరిణామ్ ।
ప్లవమానం సమీక్ష్యాథ భుజంగా స్సాగరాలయాః ॥ 75

వ్యోమ్ని తం కపిశార్దూలం సుపర్ణ ఇతి మేనిరే ।
దశయోజన విస్తీర్ణా త్రింశ ద్యోజన మాయతా ॥ 76

ఛాయా వానరసింహస్య జలే చారుతరా భవత్ ।
శ్వేతాభ్ర ఘన రాజీవ వాయుపుత్రానుగామినీ ॥ 77

తస్య సా శుశుభే ఛాయా వితతా లవణాంభసి ।
శుశుభే స మహాతేజా మహాకాయో మహాకపిః ॥ 78

వాయుమార్గే నిరాలంబే పక్షవానివ పర్వతః ।
యే నాసౌ యాతి బలవాన్ వేగేన కపికుంజరః ॥ 79

తేన మార్గేణ సహసా ద్రోణీకృత ఇవార్ణవః ।
ఆపాతే పక్షిసంఘానాం పక్షిరాజ ఇవ వ్రజన్ ॥ 80

హనుమాన్ మేఘజాలాని ప్రకర్షన్ మారుతో యథా ।
పాండురారుణ వర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ ॥ 81

కపినా కృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే ।
ప్రవిశ న్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః ॥ 82

ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే ।
ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా ప్లవంగం త్వరితం తదా ॥ 83

వవర్షుః పుష్పవర్షాణి దేవ గంధర్వ దానవాః ।
తతాప న హి తం సూర్యః ప్లవంతం వానరోత్తమమ్ ॥ 84

సిషేవే చ తదా వాయూ రామకార్యార్థసిద్ధయే ।
ఋషయ స్తుష్టువు శ్చైనం ప్లవమానం విహాయసా ॥ 85

జగుశ్చ దేవగంధర్వాః ప్రశంసంతో మహౌజసమ్ ।
నాగాశ్చ తుష్టువు ర్యక్షా రక్షాంసి విబుధాః ఖగాః ॥ 86

ప్రేక్ష్య సర్వే కపివరం సహసా విగతక్లమమ్ ।
తస్మిన్ ప్లవగ శార్దూలే ప్లవమానే హనూమతి ॥ 87

హనుమతః మైనాకసమ్మాననమ్

ఇక్ష్వాకుకుల మానార్థీ చింతయామాస సాగరః ।
సాహాయ్యం వానరేంద్రస్య యది నాహం హనూమతః ॥ 88

కరిష్యామి భవిష్యామి సర్వవాచ్యో వివక్షతామ్ ।
అహ మిక్ష్వాకునాథేన సగరేణ వివర్ధితః ॥ 89

ఇక్ష్వాకుసచివ శ్చాయం నావసీదితు మర్హతి ।
తథా మయా విధాతవ్యం విశ్రమేత యథా కపిః ॥ 90

శేషం చ మయి విశ్రాంత స్సుఖే నాతిపతిష్యతి ।
ఇతి కృత్వా మతిం సాధ్వీం సముద్ర శ్ఛన్న మంభసి ॥ 91

హిరణ్యనాభం మైనాక మువాచ గిరిసత్తమమ్ ।
త్వ మిహాసురసంఘానాం పాతాళతల వాసినామ్ ॥ 92

దేవరాజ్ఞా గిరిశ్రేష్ఠ! పరిఘ స్సన్నివేశితః ।
త్వ మేషాం జాతవీర్యాణాం పునరేవో త్పతిష్యతామ్ ॥ 93

పాతాళ స్యాప్రమేయస్య ద్వార మావృత్య తిష్ఠసి ।
తిర్యగూర్ధ్వ మధశ్చైవ శక్తి స్తే శైల! వర్ధితుమ్ ॥ 94

తస్మాత్ సంచోదయామి త్వా ముత్తిష్ఠ! గిరిసత్తమ! ।
స ఏష కపిశార్దూల స్త్వా ముపర్యేతి వీర్యవాన్ ॥ 95

హనుమాన్ రామకార్యార్థం భీమకర్మా ఖ మాప్లుతః ।
అస్య సాహ్యం మయా కార్య మిక్ష్వాకులవర్తినః ॥ 96

మమ హీక్ష్వాకవః పూజ్యాః పరం పూజ్యతమా స్తవ ।
కురు సాచివ్య మస్మాకం న నః కార్య మతిక్రమేత్ ॥ 97

కర్తవ్య మకృతం కార్యం సతాం మన్యు ముదీరయేత్ ।
సలిలా దూర్ధ్వ ముత్తిష్ఠ తిష్ఠత్వేష కపి స్త్వయి ॥ 98

అస్మాక మతిథి శ్చైవ పూజ్యశ్చ ప్లవతాం వరః ।
చామీకర మహానాభ! దేవ గంధర్వసేవిత! ॥ 99

హనుమాం స్త్వయి విశ్రాంత స్తత శ్శేషం గమిష్యతి ।
[స ఏష కపిశార్దూల స్త్వా ముపర్యేతి వీర్యవాన్]
కాకుత్థ్స స్యానృశంస్యం చ మైథిల్యాశ్చ వివాసనమ్ ॥ 100

శ్రమం చ ప్లవగేంద్రస్య సమీక్ష్యోత్థాతు మర్హసి ।
హిరణ్యనాభో మైనాకో నిశమ్య లవణాంభసః ॥ 101

ఉత్పపాత జలాత్ తూర్ణం మహాద్రుమ లతాయుతః ।
స సాగరజలం భిత్వా బభూ వాభ్యుత్థిత స్తదా ॥ 102

యథా జలధరం భిత్వా దీప్తరశ్మి ర్దివాకరః ।
స మహాత్మా ముహూర్తేన సర్వత స్సలిలావృతః ॥ 103

దర్శయామాస శృంగాణి సాగరేణ నియోజితః ।
శాతకుంభమయై శ్శృంగై స్సకిన్నర మహోరగైః ॥ 104

ఆదిత్యోదయ సంకాశై రాలిఖద్భి రివాంబరమ్ ।
తప్తజాంబూనదై శ్శృంగైః పర్వతస్య సముత్థితైః ॥ 105

ఆకాశం శస్త్రసంకాశ మభవత్ కాంచన ప్రభమ్ ।
జాతరూపమయై శ్శృంగై ర్భ్రాజమానై స్స్వయంప్రభైః ॥ 106

ఆదిత్యశతసంకాశ స్సోఽభవ ద్గిరిసత్తమః ।
త ముత్థిత మసంగేన హనుమా నగ్రత స్థ్సితమ్ ॥ 107

మధ్యే లవణతోయస్య విఘ్నోఽయమితి నిశ్చితః ।
స తముచ్ఛ్రిత మత్యర్థం మహావేగో మహాకపిః ॥ 108

ఉరసా పాతయామాస జీమూత మివ మారుతః ।
స తదా పాతిత స్తేన కపినా పర్వతోత్తమః ॥ 109

బుద్ధ్వా తస్య కపే ర్వేగం జహర్ష చ ననంద చ ।
త మాకాశగతం వీర మాకాశే సముపస్థితః ॥ 110

ప్రీతో హృష్టమనా వాక్య మబ్రవీత్ పర్వతః కపిమ్ ।
మానుషం ధారయన్ రూప మాత్మన శ్శిఖరే స్థితః ॥ 111

'దుష్కరం కృతవాన్ కర్మ త్వమిదం వానరోత్తమ! ।
నిపత్య మమ శృంగేషు విశ్రమస్వ యథాసుఖమ్ ॥ 112

రాఘవస్య కులే జాతై రుదధిః పరివర్ధితః ।
స త్వాం రామహితే యుక్తం ప్రత్యర్చయతి సాగరః ॥ 113

కృతే చ ప్రతికర్తవ్య మేష ధర్మ స్సనాతనః ।
సోఽయం త్వత్ ప్రతికారార్థీ త్వత్త స్సమ్మాన మర్హతి ॥ 114

త్వన్నిమిత్త మనేనాహం బహుమానాత్ ప్రచోదితః ।
తిష్ఠ త్వం కపిశార్దూల! మయి విశ్రమ్య గమ్యతామ్ ॥ 115

యోజనానాం శతం చాపి కపి రేష సమాప్లుతః ।
తవ సానుషు విశ్రాంత శ్శేషం ప్రక్రమతా మితి ॥ 116

తదిదం గంధవత్ స్వాదు కందమూలఫలం బహు ।
తదాస్వాద్య హరిశ్రేష్ఠ! విశ్రాంతోఽనుగమిష్యసి ॥ 117

అస్మాకమపి సంబంధః కపిముఖ్య! త్వయాస్తి వై ।
ప్రఖ్యాత స్త్రిషు లోకేషు మహాగుణ పరిగ్రహః ॥ 118

వేగవంతః ప్లవంతో యే ప్లవగా మారుతాత్మజ! ।
తేషాం ముఖ్యతమం మన్యే త్వామహం కపికుంజర! ॥ 119

అతిథిః కిల పూజార్హః ప్రాకృతోఽపి విజానతా ।
ధర్మం జిజ్ఞాసమానేన కిం పున స్త్వాదృశో మహాన్ ॥ 120

త్వం హి దేవవరిష్ఠస్య మారుతస్య మహాత్మనః ।
పుత్త్ర స్తస్యైవ వేగేన సదృశః కపికుంజర! ॥ 121

పూజితే త్వయి ధర్మజ్ఞ! పూజాం ప్రాప్నోతి మారుతః ।
తస్మాత్ త్వం పూజనీయో మే శృణు చాప్యత్ర కారణమ్ ॥ 122

పూర్వం కృతయుగే తాత! పర్వతాః పక్షిణోఽభవన్ ।
తే హి జగ్ము ర్దిశ స్సర్వా గరుడానిలవేగినః ॥ 123

తత స్తేషు ప్రయాతేషు దేవసంఘా స్సహర్షిభిః ।
భూతాని చ భయం జగ్ము స్తేషాం పతనశంకయా ॥ 124

తతః క్రుద్ధ స్సహస్రాక్షః పర్వతానాం శతక్రతుః ।
పక్షాం శ్చిచ్ఛేద వజ్రేణ తత్ర తత్ర సహస్రశః ॥ 125

స మా ముపగతః క్రుద్ధో వజ్ర ముద్యమ్య దేవరాట్ ।
తతోఽహం సహసా క్షిప్త శ్శ్వసనేన మహాత్మనా ॥ 126

అస్మిన్ లవణతోయే చ ప్రక్షిప్తః ప్లవగోత్తమ! ।
గుప్తపక్షసమగ్రశ్చ తవ పిత్రాభిరక్షితః ॥ 127

తతోఽహం మానయామి త్వాం మాన్యో హి మమ మారుతః।
త్వయా మే హ్యేష సంబంధః కపిముఖ్య! మహాగుణః ॥ 128

అస్మి న్నేవంగతే కార్యే సాగరస్య మమైవ చ ।
ప్రీతిం ప్రీతమనాః కర్తుం త్వ మర్హసి మహాకపే! ॥ 129

శ్రమం మోక్షయ పూజాం చ గృహాణ కపిసత్తమ! ।
ప్రీతిం చ బహుమన్యస్వ ప్రీతోఽస్మి తవ దర్శనాత్ ॥' 130

ఏవ ముక్తః కపిశ్రేష్ఠ స్తం నగోత్తమ మబ్రవీత్ ।
'ప్రీతోఽస్మి కృత మాతిథ్యం మన్యురేషో పనీయతామ్ ॥ 131

త్వరతే కార్యకాలో మే అహ శ్చాప్యతివర్తతే ।
ప్రతిజ్ఞా చ మయా దత్తా న స్థాతవ్య మిహాంతరే ॥' 132

ఇత్యుక్త్వా పాణినా శైల మాలభ్య హరిపుంగవః ।
జగా మాకాశ మావిశ్య వీర్యవాన్ ప్రహసన్నివ ॥ 133

స పర్వతసముద్రాభ్యాం బహుమానా దవేక్షితః ।
పూజిత శ్చోపపన్నాభి రాశీర్భి రనిలాత్మజః ॥ 134

అథోర్ధ్వం దూర ముత్పత్య హిత్వా శైలమహార్ణవౌ ।
పితుః పంథాన మాస్థాయ జగామ విమలేఽంబరే ॥ 135

భూయ శ్చోర్ధ్వగతిం ప్రాప్య గిరిం త మవలోకయన్ ।
వాయుసూను ర్నిరాలంబే జగామ విమలేఽంబరే ॥ 136

హనుమతః సురసావిజయః

తద్ద్వితీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్ ।
ప్రశశంసు స్సురా స్సర్వే సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ॥ 137

దేవతా శ్చాభవన్ హృష్టా స్తత్రస్థా స్తస్య కర్మణా ।
కాంచనస్య సునాభస్య సహస్రాక్షశ్చ వాసవః ॥ 138

ఉవాచ వచనం ధీమాన్ పరితోషాత్ సగద్గదమ్ ।
సునాభం పర్వతశ్రేష్ఠం స్వయమేవ శచీపతిః ॥ 139

హిరణ్యనాభ! శైలేంద్ర! పరితుష్టోఽస్మి తే భృశమ్ ।
అభయం తే ప్రయచ్ఛామి తిష్ఠ సౌమ్య! యథాసుఖమ్ ॥ 140

సాహ్యం కృతం తే సుమహ ద్విక్రాంతస్య హనూమతః ।
క్రమతో యోజనశతం నిర్భయస్య భయే సతి ॥ 141

రామస్యైష హి దూత్యేన యాతి దాశరథే ర్హరిః ।
సత్క్రియాం కుర్వతా తస్య తోషితోఽస్మి దృఢం త్వయా ॥142

తతః ప్రహర్ష మగమ ద్విపులం పర్వతోత్తమః ।
దేవతానాం పతిం దృష్ట్వా పరితుష్టం శతక్రతుమ్ ॥ 143

స వై దత్తవర శ్శైలో బభూ వావస్థిత స్తదా ।
హనుమాంశ్చ ముహూర్తేన వ్యతిచక్రామ సాగరమ్ ॥ 144

తతో దేవా స్సగంధర్వా స్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ।
అబ్రువన్ సూర్య సంకాశాం సురసాం నాగమాతరమ్ ॥ 145

'అయం వాతాత్మజ శ్శ్రీమాన్ ప్లవతే సాగరోపరి ।
హనుమాన్ నామ తస్య త్వం ముహూర్తం విఘ్న మాచర ॥146

రాక్షసం రూప మాస్థాయ సుఘోరం పర్వతోపమమ్ ।
దంష్ట్రాకరాళం పింగాక్షం వక్త్రం కృత్వా నభ స్సమమ్ ॥ 147

బల మిచ్ఛామహే జ్ఞాతుం భూయ శ్చాస్య పరాక్రమమ్ ।
త్వాం విజేష్య త్యుపాయేన విషాదం వా గమిష్యతి ॥' 148

ఏవ ముక్తా తు సా దేవీ దైవతై రభిసత్కృతా ।
సముద్రమధ్యే సురసా బిభ్రతీ రాక్షసం వపుః ॥ 149

వికృతం చ విరూపం చ సర్వస్య చ భయావహమ్ ।
ప్లవమానం హనూమంత మావృత్యేద మువాచ హ ॥ 150

'మమ భక్షః ప్రదిష్ట స్త్వ మీశ్వరై ర్వానరర్షభ! ।
అహం త్వాం భక్షయిష్యామి ప్రవిశేదం మమాననమ్ ॥' 151

ఏవ ముక్త స్సురసయా ప్రాంజలి ర్వానరర్షభః ।
ప్రహృష్టవదన శ్శ్రీమా నిదం వచన మబ్రవీత్ ॥ 152

'రామో దాశరథి ర్నామ ప్రవిష్టో దండకావనమ్ ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా వైదేహ్యా చాపి భార్యయా ॥ 153

అన్యకార్యవిషక్తస్య బద్ధవైరస్య రాక్షసైః ।
తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన యశస్వినీ ॥ 154

తస్యా స్సకాశం దూతోఽహం గమిష్యే రామశాసనాత్ ।
కర్తు మర్హసి రామస్య సాహ్యం విషయవాసిని! ॥ 155

అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణమ్ ।
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే ॥' 156

ఏవ ముక్తా హనుమతా సురసా కామరూపిణీ ।
అబ్రవీ న్నాతివర్తే న్మాం కశ్చిదేష వరో మమ ॥ 157

*(తం ప్రయాంతం సముద్వీక్ష్య సురసా వాక్య మబ్రవీత్ ।
బలం జిజ్ఞాసమానా వై నాగమాతా హనూమతః ॥ 1

ప్రవిశ్య వదనం మేఽద్య గంతవ్యం వానరోత్తమ! ।
వర ఏష పురా దత్తో మమ ధాత్రేతి సత్వరా ॥ 2

వ్యాదాయ వక్త్రం విపులం స్థితా సా మారుతేః పురః ।
ఏవ ముక్త స్సురసయా క్రుద్ధో వానరపుంగవః ॥ 3

అబ్రవీత్ కరు వై వక్త్రం యేన మాం విషహిష్యసే ।
ఇత్యుక్త్వా సురసాం క్రుద్ధో దశయోజన మాయతః ॥ 4

దశయోజన విస్తారో బభూవ హనుమాం స్తదా ।
తం దృష్ట్వా మేఘసంకాశం దశయోజన మాయతమ్ ॥ 5

చకార సురసా చాఽస్యం వింశద్యోజన మాయతమ్ ।
తాం దృష్ట్వా విస్తృతాస్యాం తు వాయుపుత్ర స్సుబుద్ధిమాన్ ॥ 6

హనూమాంస్తు తతః క్రుద్ధ స్త్రింశ ద్యోజనమాయతః ।
చకార సురసా వక్త్రం చత్వారింశ త్తథోచ్ఛ్రితమ్ ॥ 7

బభూవ హనుమాన్ వీరః పంచాశ ద్యోజనోచ్ఛ్రితః ।
చకార సురసా వక్త్రం షష్టియోజన మాయతమ్ ॥ 8

తథైవ హనుమాన్ వీర స్సప్తతీ యోజనోచ్ఛ్రితః ।
చకార సురసా వక్త్రం అశీతీ యోజనాయతమ్ ॥ 9

హనుమా నచలప్రఖ్యో నవతీయోజనోచ్ఛ్రితః ।
చకార సురసా వక్త్రం శతయోజన మాయతమ్ ॥) 10

త ద్దృష్ట్వా వ్యాదితం త్వాస్యం వాయుపుత్ర స్సుబుద్ధిమాన్ ।
(దీర్ఘజిహ్వం సురసయా సుఘోరం నరకోపమమ్)
సుసంక్షి ప్యాత్మనః కాయం బభూ వాంగుష్ఠమాత్రకః ॥ 158

సోఽభిపత్యాశు తద్వక్త్రం నిష్పత్య చ మహాజవః ।
అంతరిక్షే స్థిత శ్శ్రీమా నిదం వచన మబ్రవీత్ ॥ 159

'ప్రవిష్టోఽస్మి హి తే వక్త్రం దాక్షాయణి! నమోఽస్తు తే ।
గమిష్యే యత్ర వైదేహీ సత్యం చాసీ ద్వర స్తవ ॥' 160

---

* పై పది శ్లోకములు కొన్ని ప్రతులలో కలవు. ఇవి ప్రక్షిప్తములు.

తం దృష్ట్వా వదనా న్ముక్తం చంద్రం రాహుముఖాదివ ।
అబ్రవీత్ సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ వానరమ్ ॥ 161

హనుమతః సింహికాభంజనమ్

'అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ! గచ్ఛ సౌమ్య! యథాసుఖమ్ ।
సమానయస్వ వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా ॥' 162

తత్ తృతీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్ ।
సాధు సాధ్వితి భూతాని ప్రశశంసు స్తదా హరిమ్ ॥ 163

స సాగర మనాధృష్య మభ్యేత్య వరుణాలయమ్ ।
జగా మాకాశ మావిశ్య వేగేన గరుడోపమః ॥ 164

సేవితే వారిధారాభిః పతగైశ్చ నిషేవితే ।
చరితే కైశికాచార్యై రైరావత నిషేవితే ॥ 165

సింహకుంజర శార్దూల పతగోరగ వాహనైః ।
విమానై స్సంపతద్భిశ్చ విమలై స్సమలంకృతే ॥ 166

వజ్రాశని సమాఘాతైః పావకై రుపశోభితే ।
కృతపుణ్యై ర్మహాభాగై స్స్వర్గజిద్భి రలంకృతే ॥ 167

వహతా హవ్య మత్యర్థం సేవితే చిత్రభానునా ।
గ్రహనక్షత్ర చంద్రార్క తారాగణ విభూషితే ॥ 168

మహర్షిగణగంధర్వ నాగయక్షసమాకులే ।
వివిక్తే విమలే విశ్వే విశ్వావసు నిషేవితే ॥ 169

దేవరాజగజాక్రాంతే చంద్రసూర్యపథే శివే ।
వితానే జీవలోకస్య వితతే బ్రహ్మనిర్మితే ॥ 170

బహుశ స్సేవితే వీరై ర్విద్యాధరగణై ర్వరైః ।
జగామ వాయుమార్గే తు గరుత్మానివ మారుతిః ॥ 171

ప్రదృశ్యమాన స్సర్వత్ర హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
భేజేఽంబరం నిరాలంబం లంబపక్ష ఇవాద్రిరాట్ ॥ 172

ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా సింహికా నామ రాక్షసీ ।
మనసా చింతయామాస ప్రవృద్ధా కామరూపిణీ ॥ 173

అద్య దీర్ఘస్య కాలస్య భవిష్యా మ్యహ మాశితా ।
ఇదం హి మే మహత్ సత్త్వం చిరస్య వశ మాగతమ్ ॥ 174

ఇతి సంచింత్య మనసా ఛాయా మస్య సమాక్షిపత్ ।
ఛాయాయాం గృహ్యమాణాయాం చింతయామాస వానరః ॥ 175

సమాక్షిప్తోఽస్మి సహసా పంగూకృత పరాక్రమః ।
ప్రతిలోమేన వాతేన మహానౌరివ సాగరే ॥ 176

తిర్యగూర్ధ్వ మధశ్చైవ వీక్షమాణ స్తతః కపిః ।
దదర్శ స మహత్ సత్త్వ ముత్థితం లవణాంభసి ॥ 177

తద్దృష్ట్వా చింతయామాస మారుతి ర్వికృతాననమ్ ।
కపిరాజేన కథితం సత్త్వ మద్భుతదర్శనమ్ ॥ 178

ఛాయాగ్రాహి మహావీర్యం తదిదం నాత్ర సంశయః ।
స తాం బుద్ధ్వార్థతత్త్వేన సింహికాం మతిమాన్ కపిః ॥ 179

వ్యవర్ధత మహాకాయః ప్రావృషీవ వలాహకః ।
తస్య సా కాయ ముద్వీక్ష్య వర్ధమానం మహాకపేః ॥ 180

వక్త్రం ప్రసారయామాస పాతాళాంతరసన్నిభమ్ ।
ఘనరాజీవ గర్జంతీ వానరం సమభిద్రవత్ ॥ 181

స దదర్శ తత స్తస్యా వివృతం సుమహన్ముఖమ్ ।
కాయమాత్రం చ మేధావీ మర్మాణి చ మహాకపిః ॥ 182

స తస్యా వివృతే వక్త్రే వజ్రసంహననః కపిః ।
సంక్షిప్య ముహు రాత్మానం నిష్పపాత మహాబలః ॥ 183

ఆస్యే తస్యా నిమజ్జంతం దదృశు స్సిద్ధచారణాః ।
గ్రస్యమానం యథా చంద్రం పూర్ణం పర్వణి రాహుణా ॥ 184

తత స్తస్యా నఖై స్తీక్ష్ణై ర్మర్మా ణ్యుత్కృత్య వానరః ।
ఉత్పపాతాథ వేగేన మన స్సంపాతవిక్రమః ॥ 185

తాం తు దృష్ట్వా చ ధృత్యా చ దాక్షిణ్యేన నిపాత్య చ ।
స కపిప్రవరో వేగా ద్వవృధే పున రాత్మవాన్ ॥ 186

హనుమతః పారగమనః

హృతహృత్ సా హనుమతా పపాత విధురాంభసి ।
తాం హతాం వానరేణాశు పతితాం వీక్ష్య సింహికామ్ ॥ 187

భూతా న్యాకాశచారీణి తమూచుః ప్లవగోత్తమమ్ ।
భీమ మద్య కృతం కర్మ మహత్ సత్త్వం త్వయా హతమ్ ॥ 188

సాధయార్థ మభిప్రేత మరిష్టం ప్లవతాం వర! ।
యస్య త్వేతాని చత్వారి వానరేంద్ర! యథా తవ ॥ 189

ధృతి ర్దృష్టి ర్మతి ర్దాక్ష్యం స్వకర్మసు న సీదతి ।
స త్వై స్సంభావితః పూజ్యః ప్రతిపన్న ప్రయోజనః ॥ 190

జగామాకాశ మావిశ్య పన్నగాశనవత్ కపిః ।
ప్రాప్తభూయిష్ఠపారస్తు సర్వతః ప్రతిలోకయన్ ॥ 191

యోజనానాం శతస్యాంతే వనరాజిం దదర్శ సః ।
దదర్శ చ పతన్నేవ వివిధ ద్రుమభూషితమ్ ॥ 192

ద్వీపం శాఖామృగశ్రేష్ఠో మలయోపవనాని చ ।
సాగరం సాగరానూపం సాగరానూపజాన్ ద్రుమాన్ ॥ 193

సాగరస్య చ పత్నీనాం ముఖాన్యపి విలోకయన్ ।
స మహామేఘసంకాశం సమీక్ష్యాత్మాన మాత్మవాన్ ॥ 194

నిరుంధత మివాకాశం చకార మతిమాన్ మతిమ్ ।
కాయవృద్ధిం ప్రవేగం చ మమ దృష్ట్వైవ రాక్షసాః ॥ 195

మయి కౌతూహలం కుర్యురితి మేనే మహాకపిః ।
తత శ్శరీరం సంక్షిప్య తన్మహీధరసన్నిభమ్ ॥ 196

పునః ప్రకృతి మాపేదే వీతమోహ ఇవాత్మవాన్ ।
తద్రూప మతిసంక్షిప్య హనుమాన్ ప్రకృతౌ స్థితః ॥ 197

త్రీన్ క్రమానివ విక్రమ్య బలివీర్యహరో హరిః ॥ 198

హనుమతః త్రికూటశిఖర ప్రాప్తిః

స చారునానావిధరూపధారీ
పరం సమాసాద్య సముద్రతీరమ్ ।
పరై రశక్యః ప్రతిపన్నరూపః
సమీక్షితాత్మా సమవేక్షితార్థః ॥ 199

తత స్స లంబస్య గిరే స్సమృద్ధే
విచిత్రకూటే నిపపాత కూటే ।
స కేతకోద్దాలక నాళికేరే
మహాద్రికూటప్రతిమో మహాత్మా ॥ 200

తతస్తు సంప్రాప్య సముద్రతీరం
సమీక్ష్య లంకాం గిరివర్యమూర్ధ్ని ।
కపిస్తు తస్మిన్ నిపపాత పర్వతే
విధూయ రూపం వ్యథయన్ మృగద్విజాన్॥ 201

స సాగరం దానవపన్నగాయుతం
బలేన విక్రమ్య మహోర్మిమాలినమ్ ।
నిపత్య తీరే చ మహోదధే స్తదా
దదర్శ లంకా మమరావతీ మివ ॥ 202

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే వాల్మీకియే చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం సంహితాయామ్ శ్రీమత్సుందరకాండే ప్రథమః సర్గః

Q

ఆపదా మపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదామ్ ।
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమా మ్యహమ్ ॥

ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ రామో దాశరథి ర్యది ।
పౌరుషే చాప్రతిద్వంద్వ శ్శరైనం జహి రావణిమ్ ॥

అథ ద్వితీయ స్సర్గః

స సాగర మనాధృష్య మతిక్రమ్య మహాబలః ।
త్రికూటశిఖరే లంకాం స్థితాం స్వస్థో దదర్శ హ ॥ 1

తతః పాదపముక్తేన పుష్పవర్షేణ వీర్యవాన్ ।
అభివృష్ట స్థ్సిత స్తత్ర బభౌ పుష్పమయో యథా ॥ 2